

σάσης σπουδαίως κατά την αρχαιότητα. Ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους αὐτοκράτορας ἡ Λεπίτι ἐξωραίσθη, ἐξαιρετικῶς δὲ τὴν ἐκαλλώπισεν ὁ ὢ ἐν αὐτῇ γεννηθεὶς αὐτοκράτορ Σεβήρος ὁ Ζ΄.

Λεβιδίου. Κοιμώλιος τῆς Ἀρχαίας, καταστάσα περιώνυμος διὰ τὴν ἐν αὐτῇ συγκροτηθεῖσαν τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1821 μάχην. **Μάχη Λεβιδίου.** Τὴν 30ὴν Μαρτίου 1821 τὰ πρῶτα ἐπαναστατικά τμήματα τῶν Ἑλλήνων ὑπέστησαν πανωλεθρίαν εἰς Καρυταίνας τοιαύτην, ὥστε ἀπόλεσαν τὸ ἡθικόν των καὶ οἱ πλείστοι, λιποτακτήσαντες, ἐγράψθησαν εἰς τὰ ὄρη. Οἱ πτοχοὶ ἐκεῖνοι ὀρεσίβιοι ἐπέστθσαν, ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀντεπεξέλθουν πρὸς τὰ τακτικά στρατεύματα τοῦ σουλτάνου, διαθέτοντα τόσα μέσα καὶ ἐλιποτάκτων ἀφρόως. Ἡ ὁδὸς ἦδη ἀπὸ Τριπόλεως εἰς Καλάβρυτα, ἀνακτῆσαντα μόλις πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν τὴν ἐλευθερίαν των, ἦτο πλέον ἐλευθέρω. Ἀλλ' οἱ Καλαβρυτινοὶ ἀποκρινόμενοι τὸν ζυγὸν των, ἔσπευον νὰ λάβουν μέρος καὶ εἰς ἄλλας μάχας, ἀντιλαμβάνομενοι φυσικὰ ὅτι ἡ κτηθείσα ἐλευθερία δὲν ἦτο ἐξηραλισμένη μὲ μίαν ἐντελῶς τοπικὴν ἐπιτυχίαν των. Ἡ συναίσθησις τοῦ ἀμέσου ἐκ Τριπόλεως κινδύνου τῶν Καλαβρυτῶν συνεκέντρωσεν 800 ἐξ αὐτῶν ὑπὸ τοὺς Καλαβρυτινοὺς ἀρχηγούς Πετιμεζαίους, Σκαλιτσάν, Λεγουρίτην, Χαλαλάμπην, Στριφτομπολά, Καρασπύρον, Νικ. Σολιώτην κλπ. Ὅλοι αὐτοὶ ἔσπευον εἰς Ἀ., ὅπου, συγκεντρωθέντων καὶ μερικῶν ἐκ Τριπόλεως ὑπὸ τὸν Ἀβραάην, συνεκροτήθη μία δύναμις ἀρκετὰ ἀξιόλογος διὰ τὴν περιστάσιν. Λι τορκικαὶ ἀρχαὶ τῆς Τριπόλεως μόλις ἐπληροσφρήθησαν τὴν συγκέντρωσιν τόσων ἐπαναστατῶν εἰς Ἀ., ἀπέστειλαν ἐναντίον των ἰσχυρὰν δύναμιν, ἡ ὁποία, ἀναχωρήσασα ἐκ Τριπόλεως τὴν 31ὴν μεταμεσονύκτιον ὥραν, ἐφθασεν εἰς Ἀ. ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου. Οἱ πλείστοι τῶν ὀρεσίβιων ραγιαδῶν, μόλις εἶδον τοὺς Τούρκους ἐπερχομένους, ἐγράψθησαν εἰς τὰς πέριξ ὄρεῖνὰς θέσεις. Εἰς Ἀ. ἀπέμειναν μόνον περὶ τοὺς 60 καὶ οἱ ἀνοικτοὶ ἀναφερόμενοι ἀρχηγοὶ, οἱ ὅποιοι, ἐγκλεισθέντες εἰς μερικὰς οἰκίας, ἦσαν ἀποφασισμένοι νὰ ἀγωνισθοῦν μέχρις ἐσχάτου. Οἱ Τούρκοι φθάσαντες ἐπολιορκήσαν τοὺς ἐντὸς τῶν οἰκιῶν ἐγκλεισθέντας, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τοὺς ὑπεδέχθησαν διὰ σφοδροῦ πυρός. Πείσμων καὶ φοβερὰ μάχη ἐπικολούθησε, κρατήσασα ἐπὶ ἐπτὰ ὀλοκλήρους ὥρας. Οἱ Τούρκοι ἐτελείωσαν ἐπανειλημμένα ἐφόδους, πλὴν ὅλαι συνετριβήσαν. Τέλος πολλοὶ ἐξ αὐτῶν κατορθώσαν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὰ κατώγεια τῶν πολιορκουμένων οἰκιῶν, ὁπότεν, πυροβολοῦντες κατὰ τῶν κλεφτῶν, τοὺς ἐπέφερον μεγάλην φθορὰν. Ἡ θέσις τῶν πολιορκουμένων ἠφάνιστο ἦτο χρησιμοποιήθη, λαμβανόμενον ὑπ' ὄψει ὅτι ἐτελείωσαν καὶ τὰ πυρομαχικά των. Ἐξήρνα ἠκούσθησαν φωναὶ ἐκ τῆς πρὸς Καλάβρυτα κατευθύνσεως καὶ πυροβολισμοί. Ἐπήρξατο ἐκεῖθεν ὁ ἐκ Σουλδ. τῶν Σκαλιτσάν μὲ τὰ πύλλωκρια του. Ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τῆς προηγουμένης ὁ Σκαλιτσάν, ἀγωνιστὴν διατί, ἰσως ὡς λέγεται διαφωνήσας, εἶχεν ἀναχωρήσει μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἐκ Ἀ. Συγγρηγὸς κατέφθανον ἐξ ἄλλων σημείων ὁ Πλατοῦτας, ὁ Τσαφάτινος, ὁ Νικολὸς Πετιμεζάς καὶ ἄλλοι. Οἱ Τούρκοι, τεθέντες οὕτω μεταξὺ δύο πυρῶν καὶ ὑποστάντες πολλὰς ἀπολείας, ἐγράψθησαν εἰς φυγήν. Κατὰ τὴν μάχην αὐτὴν ἐφρονεύθησαν ὁ Στριφτομπολάς ὁ ὑπαρχηγὸς Σαλμενίκος καὶ τρεῖς στρατιῶται, ἐτραυματίσθησαν δὲ καὶ ἄρκετοί. Ἡ λαμπρὰ νίκη τῶν Καλαβρυτινῶν εἰς Ἀ. ἀνεπέτρωσε τὸ καταπεσόν ἐκ τῆς καταστροφῆς τῆς Καρυταίνης φρόνημα τῶν μαχητῶν, ὥστε νὰ ἐπακολουθήσουν εὐθύς καὶ ἄλλαι λαμπρότεραι ἐπιχειρήσεις.

Λεβούριον. Πόλις τῆς Θράκης παρὰ τὸν ποταμὸν Ἐβρον. Παρ' αὐτὴν κατὰ τὴν 29ὴν Ἀπριλίου 1091 συνεκροτήθη φρονικωτάτη μάχη μεταξὺ τῶν Βυζαντινῶν καὶ ἄλλων στρατῶν των, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Κομνηνοῦ καὶ τῶν Πατζινάκων, οἱ ὅποιοι κατεστράφησαν ἐξ ὀλοκλήρου. Ὅτε κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐσήμανεν ἀναλήγησιον, τὸ πείδιον τῆς μάχης ἦτο πλήρως πτωμάτων, οἱ δὲ ἐπιζήσαντες εἶχον συληφθῆ ὅλοι αἰχμάλωτοι καὶ ἀπεσφάζοντο παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ αὐτοκράτορος. Ὁ βυζαντινὸς στρατὸς ἐψάλλε καὶ τὸ ἐξῆς παρόδιον ἐπὶ τῇ φεβερῷ ἐκείνῃ καταστροφῇ τῶν Πατζινάκων: «Λιὰ μίαν ἡμέραν οἱ Σκίθαι τὸν Μάϊον οὐκ εἶδον». Τοὺς ἐλαχίστους ἐπιζήσαντας κατοίκισεν ὁ βασιλεὺς εἰς Μογλενά τῆς Μακεδονίας, ἐξ οὗ οἱ Πατζινάκοι καὶ Μογλενῆται ἀπεκλήθησαν.

Λεωνῶτος. Τίτλος ἀρχόντος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ῥωμαίους. Ἀ. κυρίως ἐκαλοῦντο οἱ ἀπεσταλμένοι ὑποστράτηγοι. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν αὐτοκρατόρων, πάντες οἱ δημόσιοι λειτουργοὶ καὶ οἱ στρατηγοὶ ἦσαν λ. τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐπὶ Καίσαρος ὑπῆρχον καὶ λ. ἀνιστρατήγοι, δηλ. πολιτικοὶ καὶ στρατ. διοικηταὶ τῶν ὑπερποντίων ἐπαρχιῶν, καθὼς καὶ λ. λεγεωνάριοι, ἀρχηγοὶ τῶν διαφόρων λεγεωνῶν. Ὅτιω καλοῦνται ἐπίσης καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Πατά.

Λεγῶν. Ἡ λ., κυρία μονὰς τῶν ρωμαϊκῶν στρατῶν καὶ τὸ μέγα ὄργανον τῶν κατακτήσεων, αἵτινες τόσον ἀνώψωσαν τὴν ἀρχαίαν Ῥώμην, ἐφύλαξε τὴν ἀρχὴν τῆς ἐν αὐτῇ τῇ ὀργανώσεως, ὀδυσσοδῶς στρατιωτικῇ, τῆς γεννητικῆς πόλεως. Ὁ εἶδος πλειθυμίας κατενέμετο ἔκτοτε εἰς τρεῖς φιλίαι, ὑποδιαγουμένας ἐκάστη εἰς δέκα ἑκατονταρχίας καὶ δέκα δεκαρχίας ἢ ἀρχικὴ ἑκατονταρχία συνετίθητο ἐξ 100 πεζῶν καὶ δικατῶν ὑφ' ἐνὸς ἑκατοντάρχου ἡδεκαρχία εἶχε δέκα ἱπτεῖς ὑπὸ τὰς διαταγὰς ἐνὸς δεκαρχοῦ. Τοιοῦτος ἦτο ὁ ἐμβρυώδης σχηματισμὸς τῆς λ., σῶμα μικτόν, περιλαμβάνον συγγρόνως πεζῶν, βαρῶν καὶ ἑλαφρῶν, καὶ ἱπτικῶν καὶ ἀληθῆς τύπος τοῦ ἐνόπλου ἔθνους. Ἐν τῇ ἀρχῇ, ἢ λεγῶν, ἐξημιμαίετο κατὰ τὸν δωρεῶν τρόπον εἰς μίαν μόνην μάζαν, βάρους δέκα ζυγῶν. Οἱ πλουσιότεροι ἄνδρες, δηλ. οἱ καλλίτεροι ὀπλισμένοι, ἐτοποθετοῦντο εἰς τοὺς πρώτους ζυγούς. Ἢ αὐτῇ συνήθεια ἐπεκράτησεν ἐπὶ τὴν κερδὸν ἀζόμη μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς ἀπογραφῆς. Οἱ τέσσαρες πρώτοι ζυγοὶ τῆς λ.-φαλαγγος ταύτης περιελάμβανον τοὺς μὲ πλήρη ὀπλισμὸν λεγεωνιστάς, οἵτινες ἀνήκον εἰς τὴν πρώτην κλάσιν ὁ πέμπτος καὶ ἕκτος ζυγὸς συνετίθητο ἐξ ἄνδρων στρατολογουμένων

ἐν τῇ δευτέρῃ καὶ τρίτῃ κλάσει ἐπὶ πλέον, ἢ τετάρτῃ κλάσει καὶ βραδύτερον ἢ πέμπτῃ (ὅταν ἐκλήθη εἰς τοὺς στρατούς), ὑπὸ τὸ ὄνομα ἀστάτων, ἀπετέλουν τὴν δεξιαμένην τῶν ἐλαφρῶν στρατευμάτων. Ἐν τῇ τῆς μάχης καὶ ὅταν δὲν ἐφορῶντο ἐν δάσει, οἱ ἀστάτοι ἀπετέλουν δύο συμπληρωματικὰς ζυγούς, τοποθετούμενους εἰς βήματα τινα ὀπισθεν τῆς λεγεῶνος. Τοῦ μετώπου τῆς λεγεῶνος ὄντος ἐκ πεντακοσίων ἀνδρῶν, περιελάμβανεν αὐτὴ 3.000 λεγεωνιστάς, ἦτοι: 2.000 χορηγουμένους ὑπὸ τῆς πρώτης κλάσεως: 500 ὑπὸ τῆς δευτέρας καὶ 500 ὑπὸ τῆς τρίτης, εἶνε αὐτὴ ἡ ἀναλογία τῶν ἑκατονταρχιῶν ἐν ἐκάστῃ κλάσει. Οἱ ἄνδρες τῶν πρώτων ζυγῶν ἐκαλοῦντο πρίγγητες (1) ἔφερον τὸ δόρυ. Οἱ τῶν δύο τελευταίων ζυγῶν ἐκαλοῦντο πιλάνοι, κατότιν τριάριοι ὄπλων των ἦτο ὁ ὕσσος (pilum). Ὁ σχηματισμὸς οὗτος ἀγώνος, ὁ τόσον πυκνός, τόσον βαρῦς, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀμύσῃ ἐπὶ τὸ πνεῦμα τῆς Ῥώμης. Ὁ Κάμιλλος, κατὰ τὰς ἀρχαὶς τοῦ Ἰγού αἰῶνος, εἶδεν εἰς τὴν λ. τὴν εὐκαυσίαν, ἥτις τῆς ἔλειπε, ὑποδιακρῶν τὴν γραμμὴν ταύτην εἰς μικρὰ σώματα, ὀνομασθέντα σπείραι (manipulus), ἐκ 10 ἀνδρῶν μετώπου ἐπὶ 8 βάρους, διαχωριζόμενα ὑπὸ διακέων, ἴσων πρὸς τὰ μίση μετώπου. Τοῦτο κατορθώθη διὰ τῆς παραδοχῆς τοῦ ἔξωτος ὅς κυρίου ὄπλου ἀγώνος ἀντὶ τοῦ δόρατος. Ἐν τῇ διατάξει ταύτῃ τὴν ὅποιαν θὰ καλέσωμεν πρῶτον κατὰ σπείρας σχηματισμόν, διὰ τὸν διακρινόμενον τοῦ προηγουμένου, ὃν θὰ ὀνομάσωμεν «πρῶτον ἐν φάλαγγι σχηματισμόν», οἱ ἀστάτοι ἐπύκνωσαν ἐπὶ τῶν τριαρίων. Ἡ σπείρα ἔχει 8 ζυγούς ἀντὶ τῶν 6: 4 πρίγγητων, 2 τριαρίων, 2 ἀστάτων. Θὰ σημειώσωμεν ἐπὶ ἐκάστη σπείρα ἐξέκτερον τὰ ἐλαφρὰ στρατεύματα τῆς. Οἱ 7ος καὶ 8ος ζυγοὶ ἐφέροντο ἐμπρὸς διὰ νὰ ἀρροβλιζόνται, ὅπως ἔκαναν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ὁ 3ος ζυγὸς ἢ οἱ βοὶ οὐλαμοὶ τῶν προσωικῶν ταγματῶν ἢ λόχων. Οὕτω κατ' ἀντίθετον τῇ ἑπιλαμῇ, καθ' ἣν ἡ μακεδονικὴ φάλαγξ ἐνίσχυνεν ἐπὶ πλέον τὰς ιδιότητας τῆς ἑλληνικῆς τακτικῆς, ἀδυνατοῦσα τὸ βάθος τῶν ζυγῶν, ἢ λ. ἐγκατελίμπανε τὴν πυκνὴν ταύτην διάταξιν. Ἀφοῦ ἀνεχώρησαν ἀπὸ τοῦ ἀπὸ σημείου, ἢ φάλαγξ καὶ ἢ λ. ἐρχοῦντο εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἀγωνίζονται κατὰ διαφόρους μεθόδους: ἐν ἣ πρώτῃ ἐξαρχηγοῦντο διὰ τοῦ πάχους τῆς διατάξεώς της, ἢ δευτέρα προσεπάθει νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν γραμμὴν τῆς μάχης. Ἀπὴν θὰ ἐπιλαμῆται τὴν εὐφύιαν καὶ τὴν ἀτομικὴν ἀξίαν ἐκάστου λεγεωνιστοῦ, ἐκεῖνη, τοῦναντίον, θὰ ὑπολογίζῃ ὀλιγώτερον ἐπὶ τοῦ ἰδίου θάρρους τοῦ φαλαγγίτου παρὰ ἐπὶ τῆς δασύτητος τῆς διατάξεως ἀγώνος. Ὁ πρῶτος ὁδὸς κατὰ σπείρας σχηματισμὸς ἀναπαράγει τὴν διάταξιν μάχης τοῦ Ξενοφώντος, προσβάλλοντος τοὺς Κόλχους. Ὑφίσταται μέχρι τοῦ 264 π. Χ.

Τότε παρουσιάζεται ὁ δεύτερος κατὰ σπείρας σχηματισμὸς, ὁσῆς παρουσιάζει μίαν τακτικὴν πρόδον, περισσότερον χαρακτηριστικὴν: Ἡ λ., εἶχε τὰς σπείρας τῆς ἀνεπτυγμένης ἐν λεπτῇ τάξει, δηλ. ἐπὶ μίας μόνῃ γραμμῇ: παραδέχονται δι' αὐτὴν διάταξιν, εἰς ἣν διδόν, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, τὸ ὄνομα τῆς κλιμακωτῆς διατάξεως: τὴν τάσσουν ἐπὶ τριῶν γραμμῶν. Ἐκάστη σπείρα συνετίθητο ἐκ τριῶν εἰδῶν λεγεωνιστῶν, δηλ. κατεχόντων ἐκάστου ὀπλισμοῦ διαφορετικόν: τοὺς συνεγώνουν τοῦναντίον κατὰ χωριστὰς σπείρας. Ὑπάρχον 10 σπείραι ἀστάτων, 10 σπείραι πρίγγητων, 10 σπείραι τριαρίων, ἀντὶ τῶν 30 ἐτερογενῶν στρατῶν. Οἱ ἀστάτοι, ἀπὸ ἐλαφρῶν στρατιῶται, καθίστανται στρατιῶται γραμμῆς καὶ ἀναλλάτουν τὸ δόρυ μὲ τὸν ὀπλόν. Τοὺς τοποθετοῦν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν εἰς τὴν δευτέραν γραμμὴν τοποθετοῦνται οἱ πρίγγητες: εἰς τὴν τρίτην γραμμὴν τοποθετοῦνται οἱ τριαριοί, οἵτινες λαμβάνουν τὸν ὀπλισμὸν τῶν ἀστάτων. Αἱ σπείραι τῶν δύο πρώτων γραμμῶν ἔχουν δύναμιν 120 ἀνδρῶν ἐπὶ 10 βάρους: οἱ τῆς τρίτης γραμμῆς ἔχουν τὴν ἡμίσειαν δύναμιν μόνον, μὲ 6 ἄνδρας ἐπὶ τοῦ μετώπου: αἱ γραμμοὶ διίστανται κατὰ 300 πόδας (2). Ὑπάρχον 3.000 λεγεωνιστάς, διαιρούμενοι εἰς 1.200 ἀστάτους, 1.200 πρίγγητας καὶ 600 τριαρίους. Τῶν πρώτων παυσάντων νὰ ἐκπληροῦν τὰ καθήκοντα ἐλαφρῶν στρατευμάτων, τοὺς ἀντικατέστησαν ὑφ' ἐνὸς νέου εἶδους στρατιωτῶν, προσωρισμένων διὰ τὴν τελευταίαν ταύτην ὑπηρεσίαν καὶ εἰς τοὺς ὁποίους δίδουν τὸ ὄνομα προσωρισμοί (protiles). Ὁ ἀριθμὸς των εἶνε 1290 κατὰ λ., ὁ ὁλός των νὰ προσέξουν τὴν πορείαν τῶν φαλάγγων, νὰ παρενοχλοῦν τὸν ἐχθρὸν, νὰ ἀρχίζον τὸν ἀγῶνα, νὰ παρασκευάζουν τὴν προσβολὴν τῶν γραμμῶν καί, ἀφ' ἣς στιγμῆς αἱ τελευταῖαι αἰτιαί τίθενται ἐν κινήσει διὰ νὰ προσβάλουν τὸν ἀντίπαλον, νὰ διαροῦν διὰ τὸν διακένων τῶν σπειρῶν καὶ νὰ λαμβάνουν θέσιν ὀπισθεν τοῦ σχηματισμοῦ. Ἡ πλήρης λ., παρουσιάζει 4.200 μαχητάς. Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς δὲν εἶνε ἀμετάβλητος: μέχρι τῆς μάχης τῶν Καννῶν ἐποικίλλεν ἀπὸ 4.200 εἰς 4.600: ἐξ ἡρωικῶς ἐν τῇ προόδῳ ταύτῃ ἐφάσσε τοὺς 5 χιλ. ἄνδρας καὶ κατὰ τοὺς πολέμους τῆς Μακεδονίας 6.000 Ἄρχει λοιπὸν διὰ νὰ γνωρίζωμεν τὴν δύναμιν τῆς σπείρας ἀστάτων καὶ πρίγγητων, νὰ ἀφαιροῦμεν ἀπὸ τὴν πλήρη σπείρα τὸν ἀσπιδοῦν 1800 καὶ νὰ διαροῦμεν τὴν διαροῦν δι' 2). Ἡ σπείρα σχηματίζει

Λεγεωνιστῆς
 Ὑφίσταται μέχρι τοῦ 264 π. Χ.

1) Ἐκ τοῦ princeps, πρῶτος.
 2) Ὁ ρωμαϊκὸς ποὺς ἰσοῦτο πρὸς 0,295 μ.